

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Heikkinen, Hannu L.T.

Title: Maailman parhaat opettajat ovat itsenäisiä, mutta eivät itsekkäitä

Year: 2018

Version:

Please cite the original version:

Heikkinen, H. L. Maailman parhaat opettajat ovat itsenäisiä, mutta eivät itsekkäitä. Ruusuipuiston uutiset, (2). <https://peda.net/jyu/ruusuipuisto/uutisarkisto/2-2018/2>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Maailman parhaat opettajat ovat itsenäisiä, mutta eivät itsekkäitä

Suomen opettajat tunnetaan maailman parhaina. Mutta mikä tekee opettajasta hyvän? Yksi tunnuspiirre on autonomia: taitava opettaja tekee päätöksiä oman ajattelunsa ja ammattietiikkansa perusteella. Tällöin puhutaan vahvasta, yhteisöllisestä autonomiasta. Opettajan autonomian tutkiminen on yksi esimerkki Koulutuksen tutkimuslaitoksessa (KTL) tehtävästä opettajan työn tutkimuksesta. KTL toimii tällä tutkimusalueella yhteistyössä Suomen yliopistojen ja

ammattillisten opettajakorkeakoulujen kanssa. KTL on myös kansainvälisesti tunnustettu opettajankoulutuksen tutkimuksen keskus.

Suomalaisen koulumenestyksen salaisuutta on pyritty selittämään monella tavalla. Yksi selityksistä on, että Suomessa on hyvät opettajat, jotka on koulutettu tekemään itsenäisiä ratkaisuja. Toisin sanoen suomalaiset opettajat on opetettu toimimaan ammatissaan autonomisesti: ammattitaitoinen opettaja tekee nopeita päätöksiä ajattelunsa ja ammattietiikkansa pohjalta.

Opettajan tehtävä voidaan kuitenkin ymmärtää myös mekaanisena opetussuunnitelman toteuttajana, joka suorittaa ylempää annettuja tehtäviä. Opettajia varten on joskus luotu mittavia valvonnan ja kontrollin koneistoja. Kuitenkin Suomessa koulujen tarkastusjärjestelmä lopetettiin 1980-luvulla, eikä sellaista ole sittemmin kaivattu. Opettajiin luotetaan edelleen varsin paljon.

Opettajan autonomia voidaan kuitenkin käsittää monella tavalla. Autonomiia on pidetty myös riskinä, ja on jopa epäilty, että opettajat ovat liiankin autonomisia. Tässä on kuitenkin kyse lähinnä väärinkäsityksestä, ja sana *autonomia* on ymmärretty väärin. Onkin syytä tarkistaa, mitä autonomialla todella tarkoitetaan.

Autonomia ei ole sitä, että saa tehdä mitä huvittaa

Sana ”autonomia” tulee alun perin antiikin kreikan sanoista ”auto” ja ”nomos”. ”Auto” tarkoittaa ’itseä’ ja ”nomos” ’lakia’. Muinaisessa Kreikassa kaupunkivaltio eli ”polis” oli autonominen, jos se säätöi itse omat lakinsa. Pienemmissä kylissä lakeja ei kuitenkaan säädetty välttämättä itse, vaan niissä noudatettiin lähellä sijaitsevan poliiksen lakeja. Tällöin kylästä käytettiin nimitystä ”hetero nomos”, mikä tarkoittaa toimimista muiden säätämien lakien mukaisesti.

”Autonomia”-sanan syntyhistoria auttaa ymmärtämään, miksi opettajat eivät oikeastaan voi olla liian autonomisia. Kun sana tulkitaan sen syntyhistorian pohjalta, huomataan autonomian olevan yhteisöllistä: kyse ei ole yksittäisen vaan useamman ihmisen tahdosta. Autonomiassa

ei tavoitella omia mielihaluja tai pyrkimyksiä, sillä kyse on jostain laajemmasta, suuremmasta ja yhdessä rakennetusta.

Kutsun tätä tulkintaa autonomiaksi vahvassa merkityksessä. Opettajan vahvassa autonomiassa on kyse siitä, että käsitys kasvatuksesta ja päämääristä rakentuu yhdessä. Tällöin haetaan yleistettävää intressiä eli mahdollisimman laajan ihmisjoukon kannalta hyvää ratkaisua. Tahdonmuodostuksessa on mukana mahdollisimman laaja ihmisten kollektiivi.

Sen sijaan autonomian heikossa merkityksessä on jotain sellaista, jossa haetaan rajatun ihmisryhmän etua. Äärimmillään autonomia voidaan tulkita edunvalvonnaksi, jossa ummistetaan silmät yleiseltä edulta. Jos kyse on ammatillisesta edunvalvonnasta, toimintaa eivät ohjaa kasvatuksen päämäärät ja ammattietiikka vaan opettajien tarpeet kohentaa omia olojaan.

Jos taas kyse on yksittäisen ihmisen omien päämäärien tavoittelusta muiden kustannuksella, kyse on jostain sellaisesta, jota ei pitäisi autonomiseksi kutsuakaan. Se on individualismia.

Hyvä opettajuus on vahvaa autonomiaa

Hyvä opettajuus on toimintaa, jota ohjaa paras mahdollinen ja koeteltu tieto sekä laajapohjaiseen tahtotilaan perustuva ammattietiikka. Tällaiseen autonomiaan on Suomessa hyvät edellytykset. Suomalaiset opettajat koulutetaan alusta asti itsenäisiksi ajattelijoina ja eettisiksi toimijoina. He oppivat ratkaisemaan kasvatuksen visaisia kysymyksiä koetellun tiedon ja vahvan ammattietiikan varassa. Juuri tällaiseen autonomiaan perustuu laadukas kasvatustieteellinen tutkimus ja opetus.

Kun autonomia ymmärretään tästä näkökulmasta, opettajat ovat myös toistensa parhaita opettajankouluttajia. Tähän pohjautuu myös Verme-vertaisryhmämentorointi, jonka avulla opitaan tietoa jakamalla ja hakemalla yhdessä ratkaisuja eettisiin dilemmoihin, jotka voivat olla joskus hyvin monimutkaisia. Vermen kehittämisessä ovat mukana kaikki Suomen yliopistot ja ammatilliset opettajakorkeakoulut, ja sitä on tutkittu myös kansainvälisessä tutkijaverkostossa.

Hannu L.T. Heikkinen

Kirjoitus perustuu Koulutuksen tutkimuslaitoksella tehtyyn kansainväliseen tutkimukseen opettajan autonomiasta. Siinä on tarkasteltu opettajien mentoroinnin ja vertaisoppimisen käytänteitä Australiassa, Jamaikalla, Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa. Vahva autonomia on vertaisryhmämentoroinnin eli Vermen tärkeänä teoreettis-filosofisena perustana.

[Hannu Heikkinen](#) on opettaja, joka on eksynyt jossain vaiheessa yliopistoon kysymään itseltään kysymystä ”kuka olen ja mitä haluan tehdä elämälläni”. Toisin sanoen hän alkoi tehdä tutkimusta opettajan ammatillisesta identiteetistä. Näin hänestä tuli opettajankouluttaja, tutkija ja professori. Mutta koskaan hän ei ole lakannut olemasta opettaja.

Heikkinen toimii [Koulutuksen tutkimuslaitoksen](#) Koulutus ja työelämä -painoalueen johtajana.

Lue lisää:

[Verme](#)

[Opettajana kehittyminen](#) -tiimi

[Koulutus ja työelämä](#) -painoalue

Lähetä palautetta kirjoittajalle: hannu.i.t.heikkinen@jyu.fi

Pääkuva: Tussitaikurit, kuva kirjoittajasta: Martti Minkkinen